



ARXIU D'EL PUNT AVUI (MANUEL LLADÓ)

>> Miquel Pairolí a la Llibreria 22, el març de 2008.

Els turons de les Gavarres

Pairolí era un home de la Mediterrània, però un parell de passos corredor endins

El mar queda generalment lluny en els dietaris i a les novel·les i a quasi tot el que va escriure Miquel Pairolí. Apareix més clarament a *Octubre*, el seu últim llibre: a *Platja de Castell*, a *Ran de mar, una pregunta*, a *Lluna a la Badia*, tres anotacions d'aquest dietari.

XAVIER CORTADELLAS > TEXT

A *Paisatge amb flames* que és el primer dietari de Pairolí, el mar no hi apareix directament ni un cop. Ni tan sols no el trobem —la mar, en diu ell generalment— aquella nit de gener que camina sol per Platja d'Aro. Només en sent la remor. Regular i calmosa, «com el compàs d'un rellotge». Tampoc no el veiem des del mas Isern d'*El camp de l'ombra*, la seva primera novel·la. Però és a prop. En una de les primeres planes, Alícia obre els finestrons després d'haver passat la nit al mas Isern i veu un cel clar d'un aire de tramuntana, els extensos sembrats del mas, «més lluny, els turons, coberts de bosc —el verd fosc del bosc mediterrani de pins i alzines sureres—» i sap que «rere els turons hi ha la mar».

A llevant de la vall de Quart

Pairolí és un home de la Mediterrània, però la seva Mediterrània no és a la porta d'entrada, sinó a un parell de passos corredor enllà. Generalment, evita parlar de l'Empordà perquè no hi viu, si més no oficial-

ment, però no li costa gaire passar de tant en tant de la vall de Quart a l'Empordà perquè el paisatge que ens descriu és tan empordanès com els de Josep Pla. Són sempre paisatges com aquell del mas Isern: hi ha sempre uns turons al fons, que alguna vegada precisa que són a llevant de la vall de Quart, uns turons on es colga el sol o sobre els quals es veu la lluna, i que impedeixen el pas del xaloc, tal com ens diu a *Octubre*. De tant en tant, també, concreta més i escriu que aquests turons són les Gavarres.

Una tarda de primers de juny, Miquel Pairolí va a passeig a les Gavarres. Ho escriu a *Paisatge en flames*: «L'esforç de pujar i baixar turons, de resseguir senderols per la intrincada carena. Fa calor a bosc i no passa ni un alè d'aire». Passada una estona, es cansa de tant de bosc. «La qualitat lírica del bosc és limitada per la reiteració i només es desvetlla de tant en tant amb el descobriment d'una esponerosa mata de xuclamel o d'un cirerer d'arboç que ofereix els seus fruits humils, aspres i deliciosos». El millor descobriment arriba quan Pairolí desco-

No li costa gaire passar de tant en tant de la vall de Quart a l'Empordà perquè el paisatge que ens descriu és tan empordanès com els de Josep Pla



ARXIU DE LA REVISTA GAVARRES [XAVIER ALBERTI].

breix una vinya. «M'assec al peu del camí a reposar una estona i penso que la bellesa que pot crear l'home sobre un paisatge supera de vegades la d'aquesta inconscient acumulació, regida només per la llei de la supervivència i per la roda de la vida i de la mort, que és la naturalesa verge».

Les Gavarres de què ens parla en aquest dietari són més noucentistes que planianes. De planianes no en poden ser gaire perquè Josep Pla pràcticament no en parla mai. Té les Gavarres a prop, però li queden lluny. Generalment no les veu, tampoc no s'hi acosta, i l'única vegada que ara recordo que s'hi endinsa, un dia que va al mas Vidal de Sant Climent de Peralta i que beu més del compte, segons explica a *El Quadern Gris*, ni tan sols no les esmenta. Les Gavarres, en aquest dietari, són unes muntanyes «de color d'ala de mosca», unes muntanyes per on passa —encara que Pla tampoc no n'es-

menti el nom— la tia Marieta Llach, que viu a Calonge, quan els ve a veure a Palafrugell; les muntanyes —en diu la Gavarra— d'on vénen els Llach: «el meu besavi d'aquesta branca fou masover a la Cavorca, un mas remot i solitari, entre cel i bosc». A la Cavorca, que és un mas de Fitor, hi va haver un assassinat fa més d'un segle. Possiblement, les víctimes van ser els besavis de Josep Pla. Les autoritats —també l'església— van tapar-ho. Això explica que uns cosins germans de la seva mare emigrin a França i que siguin anarquistes, però no que Josep Pla no en digui res perquè forçosament n'havia de saber alguna cosa encara que no conegués Gràcia Llac i Serra, la seva àvia. Si els interessa, poden llegir-ho a *Els secrets de sa Bardissa* de Jaume Aymar i Ragolta i, més clarament, en una entrevista que jo mateix vaig fer a Joan Botey l'any 2003, en el número quatre de la revista *Gavarres*.

>> *Amb Eloi Madrià, mirant el paisatge dels Carcaixells d'en Dalmau, part dels paisatges que descrivia Pairoli als seus articles a Gavarres.*

Les Gavarres de què ens parla a *Paisatge en flames* són més noucentistes que planianes

>> *Miquel Pairolí caminant per Quart, el 2009.*

ARXIU PERSONAL DE LA FAMÍLIA PAIROLÍ



Una mirada en el paisatge

Per la banda materna, Miquel Pairolí també tenia arrels a les Gavarres. Es deien Oliu. Provenien del mas Torroella de Fitor, una de les propietats més importants de les Gavarres marítimes, però vivien al mas Oliu, a Mont-ras. El treballaven «ells mateixos amb l'ajuda de mossos».

Miquel Pairolí ja estava malalt quan jo vaig llegir *Octubre*. Vaig telefonar-li per dir-li que el mas Oliu és una casa espatllada entre Fitor i Sant Climent de Peralta, casualment a pocs quilòmetres del mas Vidal. Però el mas de què ell parlava, un mas on va néixer la seva àvia Salvadora, és més al pla, a la part de Mont-ras que s'acosta justament al mar.

Sobre les Gavarres, Miquel Pairolí va parlar-ne moltes vegades a la secció *Una mirada en el paisatge*, que va escriure a la revista *Gavarres*, del primer semestre del 2002 al primer semestre del 2011, amb l'única excepció del número de tardor-hivern del 2004, que el va fer Pitu Basart. En total, són divuit textos que sembla que Editorial Gavarres vol publicar en un llibre. Jo vaig dirigir aquesta revista durant uns anys. Si no m'equivoco, va ser l'Eloi Madrià qui va proposar a Miquel Pairolí d'escriure-hi. *Una mirada en el paisatge* ocupava i ocupa quatre planes. Fins al número dinou, a les dues primeres, hi havia el text de Miquel Pairolí;

a les altres dues, una fotografia de Xavier Albertí. Si els llegeixen, hi trobaran textos sobre el castell de Palol, el Raval de Dalt de Vall-llobrega, Abellars (Fonteta), Sant Cebrià de Lledó, Santa Coloma de Fitor, el balcó de les Bruixes de Montigalà (Montnegre) o el puig d'Arques, per posar uns exemples. Jo només vaig acompanyar Miquel Pairolí alguns pocs cops. A Abellars o a Fitor, per exemple. Escoltava el que li dèiem, preguntava poc, mirava molt i no prenia gaires notes. Després, a casa seva, coïa el text lentament. L'article que acabava enviant era un escrit amb majúscules. Literatura d'aire molt fi, molt més de creació que el que molta gent que no escriu pressuposa. Recordo el text que va enviar sobre el balcó de les Bruixes. Es titula *Contemplar l'Empordà* perquè des d'aquest balcó es veu tota la plana empordanesa, molt especialment el tros de país que comença a Madremanya i que s'estén de les Gavarres marítimes de Fitor al golf de Roses. «Veieu el país com si fos plantejat sobre un mapa... No us en cansaríeu mai de guaitar aquest panorama. Recordeu el que heu llegit, les notes d'una cobla, i l'emoció us xiuxiueja que podeu córrer tant món com vulgueu, però que sou d'aquí. Petita, breu figura humana d'aquest paisatge».

Xavier Cortadellas és escriptor.

L'article que acabava enviant era un escrit amb majúscules. Literatura d'aire molt fi, molt més de creació que el que molta gent que no escriu pressuposa